

Localització, ens ubiquem?

Marta Pagans, Traductora i terminòloga

Resum

El terme *localització* és un calc de l'anglès molt utilitzat en àmbits especialitzats i molt polèmic, que designa el procés d'adaptació lingüística i cultural d'un producte informàtic a un mercat determinat. Aquest article descriu els arguments a favor i en contra de l'ús d'aquest terme, els orígens i la situació actual.

Paraules clau

localització, traducció, programari, software, L10n, internacionalització, I18n.

Introducció

Des de principis dels anys noranta en àmbits especialitzats sovint es parla de *localització*. Aquest terme ha creat força polèmica i, de fet, encara en continua creant. Què significa *localització*? Si algú ens diu que ha de localitzar un programa informàtic, no ens està dient pas que l'ha de trobar, sinó que l'ha de traduir. Aquesta confusió, que pot fer gràcia a les persones que ja hi estan familiaritzades, és molt fàcil que es produeixi.

En els àmbits de traducció i d'informàtica *localitzar* no significa pas *trobar* ni *ubicar* ni res de semblant, sinó *adaptar*. Les fonts documentals ho solen definir com 'adaptar un producte, normalment una aplicació informàtica, a la llengua i cultura d'un mercat determinat'. Els defensors de la localització argumenten que aquest procés és més ampli que no pas el de traducció i que en algunes fases, a banda dels coneixements lingüístics i extralingüístics propis de la traducció, es requereixen habilitats tècniques específiques. En la localització cal fer una adaptació cultural, no només del text sinó també del programa. Això comporta canviar les icones del programa si no s'entenen en l'altra cultura, modificar la mida de les pantalles si el text en la llengua d'arribada és més llarg, adaptar el contingut dels exemples i afegir o treure funcions segons el destinatari. Fins i tot es podria valorar si s'ha de canviar el color dels taxis que apareixen en una imatge.

Un exemple ben recent que il·lustra tot el que implica una traducció/localització d'aquestes característiques és el portal *Yahoo!* en català. Si bé l'estructura bàsica és la mateixa que la versió anglesa, a banda de motius econòmics, hi ha apartats que han variat tenint en compte l'usuari català. Pensem en les postals gratuïtes. Si un portal català oferís aquest servei no caldria que mantingués un apartat amb postals de felicitació per al Dia d'Acció de Gràcies, en canvi, seria molt útil per als internautes catalans que afegís un apartat per al dia de Sant Jordi.

1. Localització, hiperònim o hipònim de traducció?

El fet que existeixi una associació anomenada LISA (*Localisation Industry Standard Association*) formada per especialistes d'aquest sector, i que a Irlanda i a Estats Units hi hagi carreres de SLE (*Software Localisation Engineering*) són arguments que s'utilitzen per defensar que es tracta d'una activitat amb trets diferencials.

Tanmateix, gairebé ningú no posa en dubte que aquesta activitat presenti unes característiques específiques i distintives respecte dels altres tipus de traducció. La discussió sorgeix entre els qui consideren que es tracta d'un concepte nou i que, per tant, exigeix una denominació nova sigui *localització* o bé una altra; i els qui, per contra, argumenten que tot procés de traducció sempre implica una part d'adaptació i ha de tenir en compte les

diferències culturals, i que per tant només es tracta d'una modalitat de traducció. De vegades, s'ha vist en la defensa d'aquesta denominació una actitud elitista i una voluntat de distanciament respecte de les altres modalitats de traducció. El que sí que cal dir a favor dels defensors és que tradicionalment i avui encara el terme *traducció* s'associa principalment a la traducció de literatura, cosa que faria més justificable l'adopció d'un altre terme. Seguint aquest raonament, però, caldria denominacions noves per a la traducció de textos econòmics, per a la de llibres de cuina o per a la de jocs de taula?

2. Localisation

Si s'acordés que cal una denominació diferent, *localització* seria la més adequada? Tant en català com en castellà els professionals de la llengua han mantingut discussions apassionades sobre aquest tema. En alguns fòrums de discussió ha estat un tema recurrent.

El problema principal és que tot i tenir la mateixa arrel llatina, en anglès i en català les accepcions dels termes *localitzar*, *localització* i *local* no sempre coincideixen. Els substantius *locale* en anglès i *local* en català tenen la mateixa arrel i un significat relacionat, però en anglès s'utilitza en un sentit força ampli com a sinònim de *lloc*, de *zona*, mentre que en català s'utilitza en un sentit més concret, es parla de *locals comercials*, dels *locals d'una organització de veïns*. L'anglès ha fet una extensió de sentit a partir de l'accepció de llengua general del substantiu *locale*. En el context d'un sistema operatiu o una aplicació informàtica, en anglès quan es parla d'un *locale*, es fa referència a una àrea geopolítica i una llengua determinades i totes les particularitats que cal tenir en compte: la manera d'expressar les hores i les dates, les lletres que té el seu alfabet, etc.

Segons els diccionaris de llengua general, el terme anglès *to localise* significa entre d'altres 'fer local, convertir en local'. Dins de l'àmbit d'especialitat de la traducció que hagi sorgit un nou terme que equivaldria a 'convertir en local un programa informàtic'. Si tenim en compte el nou significat especialitzat de *locale* es pot dir que el *fer local* de *to localise* significaria 'convertir/adaptar un programa informàtic a les característiques pròpies d'un indret i d'una llengua determinats'.

En català s'ha calcat directament l'accepció especialitzada sense tenir en compte que les accepcions generals en anglès a partir de les quals s'han creat els termes en català no existeixen, és a dir, que en català *localitzar* no vol dir 'fer local' i que *local* no fa referència a una àrea geopolítica i una llengua concretes. És cert que la primera accepció de *localitzar* del DIEC és precisament 'fer local, circumscriure a un lloc determinat.' però si ens fixem en els exemples *localitzar el mal*, *localitzar un incendi*, *el dolor se li localitza al costat* veiem que no es tracta exactament del mateix significat.

De moment, sembla que el calc ha quedat restringit a l'àmbit especialitzat i només s'utilitza com a equivalent de traducció. És probable que no hagi transcendit a la llengua comuna perquè fora de l'àmbit de la traducció es parla poc d'aquesta activitat. De tota manera, com que està relacionat amb temes de tanta actualitat com les noves tecnologies i Internet podria ser que l'ús s'estengués amb més facilitat.

3. Els localismes i la internacionalització

Molt relacionat amb el concepte de *localització* i amb un sentit oposat, trobem el terme *internacionalització*. És un procés que té com a objectiu crear productes neutres per tal que puguin funcionar amb diversos idiomes i convencions culturals sense que calgui dissenyar-los de nou. Tots dos termes tenen la mateixa formació però *internacionalització* sembla molt més transparent i menys problemàtic. La diferència principal entre tots dos termes és que *localització* ja té una accepció específica en la llengua comuna, un sentit relacionat amb el d'ubicació, que no té cap relació amb el significat del neologisme. *Internacionalització* pertany a un registre més formal i l'accepció nova està molt relacionada semànticament amb el significat original en català, cosa que permet identificar-lo amb més facilitat. Dins de la família de paraules de *local*, *localitzar*, *localització*, trobem el mot *localisme* que es pot referir a l'expressió pròpia d'un lloc o a la predilecció per les coses locals. Com que és un mot relativament proper, potser pot contribuir a la comprensió de *localització*.

El fet que el terme *localització* pugui considerar-se semànticament proper a *localisme* i que tingui una estructura anàloga a un terme de l'especialitat com ara *internacionalització* són factors a favor del terme. Tanmateix, cal tenir present que es tracta més aviat de justificacions *a posteriori* que serveixen per defensar que s'hagi adoptat el terme, que no pas motius per adoptar-lo.

4. L'arrel llatina i el costum

Un dels trets que afavoreixen l'adopció d'aquest terme és el fet que tingui una arrel llatina i que, per tant, no presenti problemes de pronúncia, d'adaptació ortogràfica, ni de derivació en la formació de la família de paraules: *localitzar*, *localitzador*, *localitzat*. Tanmateix, l'origen llatí de vegades pot ser una trampa perquè a partir d'una forma que no és estranya a la llengua, s'introdueixen significats nous, que no són genuïns sinó calcs. Per exemple, ara en català l'accepció de *local* en anglès com a equivalent d'*habitant d'un indret determinat* sona molt estranya, però potser d'aquí uns anys s'estendrà i no ens sobtarà una frase com ara *Els locals d'allà beuen te a les cinc*.

Com més familiaritzats estem amb una expressió, més ens costa de veure si presenta una forma o un significat estrany en la nostra llengua. Si algú està familiaritzat amb aquests conceptes és probable que la frase *La localització del navegador* li sobti menys i li sembli més entenedora que no pas *Softcatalà ha localitzat el navegador* o que *Sóc localitzador de programes*, segurament perquè no se senten a dir tant. La frase *He localitzat un manual de jardineria*, de moment, de segur que fa pensar més en el context d'una llibreria o d'una biblioteca que no pas en una traducció. L'ús i el costum, les vegades que arribem a sentir una expressió, condicionen la nostra sensibilitat com a parlants.

5. Les alternatives, les altres llengües i l'ús

Cal dir que tot i que el terme *localització* presenta alguns problemes, cap de les alternatives proposades no és satisfactòria del tot: regionalització, nacionalització, naturalització, traducció adaptada, adaptació local, adaptació regional..., o bé no són prou específiques, estan connotades, són massa feixugues o no s'adeqüen exactament al concepte. Molts dels especialistes que proposen aquestes opcions després matisen que potser caldria introduir el calc anglès entre parèntesis perquè quedés més clar. D'altra banda, n'hi ha força que creuen que aquest terme està massa implantat i que no és viable introduir-ne cap altre. Fa un parell d'anys el TERMCAT es va plantejar aquestes alternatives i va decidir que la més adequada era *localització*. En castellà, italià i portuguès *localització* és un terme molt estès, tot i que no es documenta en obres lexicogràfiques generals. En francès l'Office de la Langue Française havia proposat el terme *adaptació local* però ara accepta el terme *localització* perquè és el que està més implantat. En alemany també és el terme més estès i fins i tot ja apareix en obres enciclopèdiques.

És un terme molt utilitzat però es limita al seu àmbit d'especialitat, pràcticament és l'únic que s'utilitza a les agències de traducció i a les universitats. És paradigmàtic el cas de Softcatalà. En els documents interns que trobem al seu web normalment parlen de *localització* i tenen documents en què s'explica d'on prové el terme. En les notes de premsa que difonen, però, parlen de traducció o utilitzen tots dos termes segurament perquè està adreçat a un públic més ampli i preveuen que no s'entendria.

6. Conclusions

Localització és un calc de l'anglès poc transparent, cal conèixer-ne l'origen per entendre'n la motivació, i alguns autors defensen que aquest concepte ja tenia una denominació adequada (*traducció*). Tanmateix, té la mateixa formació que un terme de la mateixa àrea (*internacionalització*) i no presenta problemes de pronúncia ni d'adaptació ortogràfica. Es restringeix a un àmbit molt especialitzat, és l'únic usat entre els professionals i no hi ha cap alternativa prou adequada ni amb possibilitats reals de desplaçar-lo, per tant, potser el més recomanable seria acceptar-lo. A més, cal tenir en compte que si no es considera prou adequat i es vol evitar, sempre hi ha el recurs d'utilitzar el terme *traducció* com a hiperònim.

Com en tantes qüestions terminològiques, només el temps decidirà quin terme s'acabarà imposant. Fa un temps que es parlava dels *floppy disks* i ara només hi ha *disquets*, i amb el correu electrònic potser aviat ja no els farem servir i ni ens en recordarem. De segur, però, que apareixeran conceptes nous que ens demanaran nous termes i més reflexions terminològiques.

Bibliografia i enllaços recomanats:

LISA (Localisation Standards Industry Association)

<http://www.lisa.org>

Centro Virtual Cervantes

<http://cvc.cervantes.es>

Softcatalà

<http://www.softcatala.org>

TERMCAT, Centre de Terminologia

<http://www.termcat.es>

Marta Pagans i Llivina

Traductora i terminòloga

mpagans@myrealbox.com